

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ**THE CONCEPT OF THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL MECHANISM FOR THE USE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN POLICE ACTIVITIES**

Актуальність статті полягає в тому, що Національна поліція України, як правоохоронний орган, характеризується чіткою, суворо формалізованою та систематизованою організацією діяльності за всіма без виключення внутрішніми та зовнішніми напрямками. Це повною мірою стосується і процесу використання цифрових технологій в роботі органів і підрозділів Національної поліції України, що забезпечено дією нормативно регламентованого, спеціального адміністративного механізму. Мета статті полягає в необхідності побудувати новий підхід до визначення адміністративно-правового механізму використання цифрових технологій в діяльності поліції. Зроблено висновок про сутність адміністративно-правового механізму як самостійної юридичної категорії та в сфері використання цифрових технологій у діяльності поліції зокрема: по-перше, в основі даного правового механізму лежать норми адміністративної галузі права, якими визначено роль і значення статичних, а також встановлено порядок використання відповідних динамічних елементів; по-друге, в контексті роботи механізму виникають та упорядковуються адміністративно-правові відносини – відносини в сфері публічного управління та регулювання суб'єктами владних повноважень різних сфер життєдіяльності суспільства і нації; по-третє, адміністративно-правовий механізм має імперативний характер, адже знаходить вираження у численних владних приписах та забезпечений мірами державного примусу; по-четверте, метою адміністративно-правового механізму є створення в межах певної території, галузі або сфери умов безперешкодного виконання всіма фізичними та юридичними особами, своїх суб'єктивних прав та покладених на них обов'язків; по-п'яте, кожний адміністративно-правовий механізм має унікальний склад та особливий порядок функціонування, що пов'язано зі специфікою галузей де його застосовують. Таким чином, адміністративно-правовий механізм використання цифрових технологій в діяльності поліції – це передбачена адміністративно-правовими нормами система статичних та динамічних елементів публічно-правового, владного характеру, за допомогою яких забезпечуються умови та організовується використання цифрових технологій за всіма напрямками діяльності Національної поліції України із виконання покладених на неї правоохоронних, а також інших завдань та функцій.

Ключові слова: Національна поліція, цифровізація, цифрова трансформація поліції, використання цифрових технологій, механізм використання цифрових технологій поліцією.

The relevance of the article lies in the fact that the National Police of Ukraine, as a law enforcement agency, is characterized by a clear, strictly formalized and systematized organization of activities in all internal and external directions without exception. This fully applies to the process of using digital technologies in the work of bodies and units of the National Police of Ukraine, which is ensured by the action of a

normatively regulated, special administrative mechanism. The purpose of the article is the need to build a new approach to defining the administrative and legal mechanism for using digital technologies in police activities. A conclusion is drawn about the essence of the administrative and legal mechanism as an independent legal category and in the field of using digital technologies in police activities in particular: firstly, this legal mechanism is based on the norms of the administrative branch of law, which define the role and meaning of static, and also establish the procedure for using the relevant dynamic elements; secondly, in the context of the mechanism's operation, administrative-legal relations arise and are regulated – relations in the field of public administration and regulation by subjects of power of various spheres of life of society and the nation; thirdly, the administrative-legal mechanism has an imperative nature, as it is expressed in numerous government regulations and is provided with measures of state coercion; fourthly, the purpose of the administrative-legal mechanism is to create, within a certain territory, industry or sphere, conditions for the unhindered execution by all individuals and legal entities of their subjective rights and the obligations imposed on them; fifthly, each administrative-legal mechanism has a unique composition and a special procedure for functioning, which is associated with the specifics of the industries where it is applied. Thus, the administrative and legal mechanism for the use of digital technologies in police activities is a system of static and dynamic elements of a public-legal, authoritative nature, provided for by administrative and legal norms, with the help of which the conditions are provided and the use of digital technologies is organized in all areas of activity of the National Police of Ukraine to perform the law enforcement, as well as other tasks and functions assigned to it.

Key words: *National Police, digitalization, digital transformation of the police, use of digital technologies, mechanism for the use of digital technologies by the police.*

Актуальність теми. Національна поліція України, як правоохоронний орган, характеризується чіткою, суворо формалізованою та систематизованою організацією діяльності за всіма без виключення внутрішніми та зовнішніми напрямками. Це повною мірою стосується і процесу використання цифрових технологій в роботі органів і підрозділів НПУ, що забезпечено дією нормативно регламентованого, спеціального адміністративного механізму.

Стан дослідження проблеми. Категорія «адміністративно-правовий механізм» виступає актуальним предметом наукових досліджень. Опрацювати та узагальнити її зміст намагались різні вчені серед яких варто відмітити роботи Р.А. Бузунова, К.А. Куркової, В.І. Мельника, Т.І. Тараконича, Т.А. Шумейло та ряду інших. Незважаючи на існування широкого наукового доробку, сутність адміністративно-правового механізму в царині діяльності Національної поліції України належним чином на сьогоднішній день не освітлювалась.

Саме тому метою статті є: побудувати новий підхід до визначення адміністративно-правового механізму використання цифрових технологій в діяльності поліції.

Виклад основного матеріалу. Слово механізм походить від грецького терміну «μηχανή», який означає «машину», «пристрій». В українській мові етимологія поняття «механізм» має наступні тлумачення: устрій (система ланок) машини, пристрою, апарату; система, устрій, що визначає порядок якого-небудь виду діяльності; послідовність станів, процесів, які визначають собою яку-небудь дію, явище; пристрій (сукупність рухомих ланок або деталей), що передає чи перетворює (відтворює) рух тощо [1; 2, с. 71]. Досліджуючи прикладний зміст поняття «механізм» О.М. Литвинов зауважив, що в техніці останнє трактується як сукупність динамічно з'єднаних частин, які виконують під впливом прикладених сил. «Неважко помітити, що при такому розумінні слово «механізм» асоціюється з певним функціонуючим пристроєм, між елементами якого існують конструктивні і функціональні зв'язки з жорстко заданими параметрами», – вважає О.М. Литвинов [3, с. 93–94]. У філософії, зауважено в дисертації А.В. Калайди, під категорією «механізм» розуміють систему рухів або подій, а також пристрій або пристосування, в якому або за допомогою якого відбуваються ці рухи, які визначаються законами природи. Механізмом у філософії, продовжує автор, також позначають причинно-наслідкову картину світу [4, с. 75].

Виходячи із узагальненого трактування, механізм – це систематизоване утворення, яке складається з самостійних елементів об'єднаних спільною функціональною метою, а також іншими ознаками. Характерна особливість категорії виражена у тому, що лише у сукупності структурних елементів вона набуває об'єктивізації, тобто, приймає вигляд цілісного, окремого

явища. Поняття механізму використовується у багатьох сферах суспільного життя, наприклад, в управлінні.

Так, Н.Р. Нижник та О.А. Машкова визначають механізм управління, як складову частину системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. Фактори управління можуть бути внутрішніми (коли йдеться про механізм управління певною організацією) або зовнішніми (механізм взаємодії з іншими організаціями) [5, с. 37, 49]. Г.С. Одінцова розглядає механізм управління, як засіб розв'язання суперечностей явища чи процесу виражений у послідовній реалізації дій, які базуються на основоположних принципах управлінської діяльності [6, с. 203]. С.П. Кисіль обґрунтував доцільність тлумачення механізму державного управління зі структурно-організаційної позиції, а саме як статичну єдність певних елементів, зокрема системи органів виконавчої влади та сукупності правових норм, які слугують інструментом організації управлінських явищ та процесів [7, с. 47].

В правовій теорії склався окремий науковий підхід до визначення механізму. Так, А.М. Перепелюк описує його, як певну конструкцію, яка передбачає дію послідовно організованих юридичних засобів, які дають можливість досягти конкретної юридичної цілі з дотриманням відповідної процедури. Кожна ланка такого механізму, продовжує вчена, є самостійним комплексом юридичних засобів [8, с. 78–79]. Ю.А. Ведерніков, М.І. Соф'їна та А.В. Папірна розглядають правовий механізм в значенні сукупності системи правових засобів за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин. Дана система правових засобів, способів і форм, продовжують вчені, сприяє переведенню нормативності права у впорядкованість суспільних відносин, за рахунок чого задовольняються інтереси суб'єктів права, встановлюється і забезпечується правопорядок [9; 10, с. 261]. Р.Б. Тополевським, Н.В. Федіною та Т.І. Тарахонич правовий механізм запропоновано тлумачити в значенні єдиного комплексу правового інструментарію (форм, засобів, методів способів), взаємодія яких дозволяє впливати на поведінку учасників правовідносин із метою забезпечення бажаного результату та гарантування їх прав і законних інтересів [11, с. 240; 12, с. 13]. Натомість, О.В. Федорчак розглядає правовий механізм як самостійний вид комплексного механізму державного управління, що охоплює нормативно правове забезпечення, а саме: закони, постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України, методичні рекомендації та інструкції тощо [13].

Одним із найбільш яскравих прикладів правового механізму є механізм правового регулювання, зміст якого досить детально освітлювався в роботах Т.П. Родіка. Вчений зауважив, що дану категорію теоретики держави та права розкривають, як взяті в єдності систему правових засобів, способів і форм, за допомогою яких нормативність права переводиться в упорядкованість суспільних відносин, задовольняються інтереси суб'єктів права встановлюється і забезпечується правопорядок («належне» у праві стає «сушим»)). Дещо іншим визначенням механізму правового регулювання, вартим уваги, на думку науковця є наступне, – сукупність правових засобів, з допомогою яких поведінка суб'єктів суспільних відносин приводиться у відповідність до приписів, що містяться у нормах права. Механізм правового регулювання вимагає: норми права; акти реалізації права; індивідуальні вимоги, направлені на казуальну регламентацію суспільних відносин; акти державних органів, направлені на примусову реалізацію юридичних суспільних обов'язків у випадку невиконання об'єктом державного управління умов і норм права, актів казуальної регламентації або індивідуальних вимог – у забезпеченні їх виконання; правовідносини, пов'язані з реалізацією перелічених елементів механізму правового регулювання суб'єктом державного управління [14, с. 12–15].

З аналізу наведеного вище слідує, що правовий механізм – це система регламентованих законодавством статичних та динамічних юридичних елементів за допомогою яких відбувається практичне застосування правових норм та досягнення бажаного юридично-значимого результату. При цьому, правові механізми неоднакові між собою та мають галузеві інтерпретації, що залежить, у першу чергу, від типу законодавства, яким урегульовано елементи їх структури та визначено порядок функціонування останніх. Саме з цих підстав науковці виділяють адміністративно-правовий механізм.

Узагальнене визначення вказаної категорії наводить Ю.О. Коваленко: «Система адміністративно-правових засобів і факторів, що: виконують низку функцій держави, які покладаються на неї адміністративним законодавством держави (чи конкретизуються нормативно-правовими актами цієї галузі права); передбачені нормами адміністративного законодавства (також і суміжних галузей права) та, відповідно, підпорядковані загальній меті, завданням та загально-правовим і галузевим принципам цієї галузі права» [15, с. 42].

Утім, як правило, науковці підходять до тлумачення адміністративно-правового механізму з урахуванням сфери застосування категорії. Наприклад, В.В. Миргород-Карпова адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами розкрила як взаємопов'язану та взаємозалежну систему заходів та засобів, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, в порядку та в межах встановлених адміністративно-правовими нормами, з метою створення усіх необхідних умов для ефективного здійснення контролю за міжнародними фінансами [16, с. 137]. Д.В. Кіблик, адміністративно-правовий механізм забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю розкрив, як комплексну систему правових інструментів, спеціальних правових процесів та адміністративних процедур, визначених адміністративно-правовими нормами, за допомогою яких суб'єктами владних повноважень (насамперед органами публічного адміністрування) здійснюється цілеспрямована, злагоджена, впорядкована, цілісна та планова діяльність щодо втілення державної політики, спрямованої на належне гарантування, реалізацію та захист прав і свобод осіб з інвалідністю [17, с. 231–232]. Адміністративно-правовий механізм захисту прав дітей, на думку І.Е. Борисюк варто визначати, як діяльність компетентних органів держави щодо створення належних умов для реалізації, охорони та захисту прав, свобод і законних інтересів дитини у передбачених законодавством формах за допомогою відповідних засобів і способів попередження та/або усунення їх порушень [18, с. 84]. В тому ж ключі І.І. Волкова визначає відповідний адміністративно-правовий механізм, як структурне утворення, що об'єднує в собі нормативну, інституційну та реалізаційну (процедурну) складові, а саме: а) правові норми, що визначають умови й порядок застосування інструментів публічного адміністрування для захисту прав дітей; б) інституційну систему забезпечення захисту прав дітей, яка сформована з уповноважених суб'єктів, наділених повноваженнями щодо створення належних умов для гарантування й охорони прав дітей; в) адміністративні процедури, у межах яких реалізується захист прав дітей [19, с. 4]. Я.В. Лазур під адміністративно-правовим механізмом забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічного управління розуміє процес діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо створення належних умов реалізації, охорони та захисту прав і свобод громадян від протиправних дій шляхом застосування матеріальних і процесуальних юридичних засобів і способів [20, с. 17].

Одне з найбільш широких та логічних визначень категорії представлено в роботах С.В. Сірко. Вчений розглядає механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в значенні процесу упорядкування суспільних відносин, що складаються у сфері волонтерської діяльності, а також системи певних правових засобів, за допомогою яких держава визначає поведінку суб'єктів вказаних відносин, таким способом виконуючи регулятивну та охоронну функції для гарантування їхніх прав, свобод і законних інтересів. Розмірковуючи про сутність вказаного поняття, вчена дійшла до таких висновків: 1) механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності можливо розглядати крізь призму механізму правового регулювання, оскільки він є однією з провідних категорій адміністративного права, за допомогою якої здійснюється ефективний вплив на поведінку суб'єктів права та має суміжні до виконання завдання поряд із категорією правового забезпечення; 2) механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності регулює всі суспільні відносини, що виникають у сфері волонтерської діяльності, а його основне завдання – упорядкування всіх можливих суспільних відносин у цій сфері; 3) механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це певний процес, тобто спрямований рух задля досягнення визначеної цілі, а його особливостями є коло учасників, на яке розповсюджується його вплив, і спосіб їхньої поведінки; 4) механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності спочатку встановлює поведінку певних учасників відносин у ній, прописуючи їх у правових нормах, тільки після цього починається їхня дія та безпосередня реалізація; 5) його метою є встановлення певних правових засад, які забезпечують законні права та інтереси суб'єктів цих відносин і виступають гарантом публічних суспільних інтересів у цій сфері [21].

Висновки. Грунтуючись на викладеному вище, можемо зробити наступні висновки про сутність адміністративно-правового механізму як самостійної юридичної категорії та в сфері використання цифрових технологій у діяльності поліції зокрема: по-перше, в основі даного правового механізму лежать норми адміністративної галузі права, якими визначено роль і значення статичних, а також встановлено порядок використання відповідних динамічних елементів; по-друге, в контексті роботи механізму виникають та упорядковуються адміністративно-правові відносини – відносини в сфері публічного управління та регулювання суб'єктами владних повноважень різних сфер життєдіяльності суспільства і нації; по-третє, адміністративно-правовий

механізм має імперативний характер, адже знаходить вираження у численних владних приписах та забезпечений мірами державного примусу; по-четверте, метою адміністративно-правового механізму є створення в межах певної території, галузі або сфери умов безперешкодного виконання всіма фізичними та юридичними особами, своїх суб'єктивних прав та покладених на них обов'язків; по-п'яте, кожний адміністративно-правовий механізм має унікальний склад та особливий порядок функціонування, що пов'язано зі специфікою галузей де його застосовують.

Таким чином, адміністративно-правовий механізм використання цифрових технологій в діяльності поліції – це передбачена адміністративно-правовими нормами система статичних та динамічних елементів публічно-правового, владного характеру, за допомогою яких забезпечуються умови та організовується використання цифрових технологій за всіма напрямками діяльності Національної поліції України із виконання покладених на неї правоохоронних, а також інших завдань та функцій.

Список використаних джерел:

1. Радченко О.В. Ціннісний вимір трансформації державно-політичного режиму в Україні і: дис... д.н. з держ. упр. : 25.00.02. Харків : Харківський регіональний інститут державного управління. 2010. 481 с.
2. Лютиков П.С. Державний контроль у галузі чорної металургії в Україні: організаційно-правовий аспект : дис... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Запоріжжя : Державний вищий навчальний заклад «Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України». 2009. 212 с.
3. Литвинов О.М. Соціально-правовий механізм протидії злочинності в Україні (теоретичні та практичні засади): дис... д.ю.н. : 12.00.08. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2010. 432 с.
4. Калайда А.В. Адміністративно-правові засади міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України: дис... д. філософ. : 081 «Право». Київ: Національна академія внутрішніх справ. 2021. 214 с.
5. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник / за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ: УАДУ, 1998. 160 с.
6. Фуртак І.І. Механізм державного управління у сфері охорони здоров'я в контексті європейської інтеграції України : дис... канд. держ. упр. : 25.00.02. Львів : Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2009. 245 с.
7. Кисіль С., Бурлаєнко С., Свиридюк В., Солоненко Н. Державне регулювання як механізм управління перебудовою галузі охорони здоров'я в Україні. *Актуальні проблеми державного управління на новому етапі державотворення* : наук. практ. конф. за міжнародною участю, 29–30 травня : тези доп. К. : Вид-во НАДУ. Т.2. 2005. С. 138–140.
8. Перепелюк А.М. Механізм застосування права: структура та критерії ефективності (загальнотеоретичний аспект) : дис... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2016. 225 с..
9. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 333 с.
10. Соф'їна М.І. До проблеми визначення поняття механізму адміністративно-правового регулювання здійснення фіскальної політики в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 8. С. 258–264.
11. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навчальний посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
12. Тарахонич Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*. 2010. № 50. С. 12–18.
13. Федорчак О. Класифікація механізмів державного управління. *Демократ. врядування*. 2008. Вип. 1. С.121–128.
14. Родік Т. П. Поняття адміністративноправового механізму державного регулювання діяльності дендрологічних парків України. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. Серія : *Право та державне управління*. 2013. № 1. С. 131–136.
15. Коваленко Ю. О. Адміністративно-правовий механізм інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2018. 239 с.

16. Миргород-Карпова В. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 258 с.
17. Кіблик Д. В. Наукові підходи до визначення дефініції «адміністративно-правовий механізм реалізації державної політики щодо забезпечення прав і свобод осіб з інвалідністю». *Наукові записки. Серія: Право*. 2020. Вип.8. Спецвипуск. С. 228–233.
18. Борисюк І.Е. Правовий механізм взаємодії громадянського суспільства та української держави у сфері захисту прав дитини : дис... д. філософ. : 081 «Право». Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія». 2021. 246 с.
19. Волкова І.І. Адміністративно-правовий механізм захисту прав літей : автореф... канд. юрид. наук. : 12.00.07. Запоріжжя : Запорізький національний університет. 2021. 23 с.
20. Лазур Я. В. Забезпечення прав і свобод громадян у сфері публічного управління : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2011. 454 с.
21. Сірко В. С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 109–112.

Дата першого надходження статті до видання: 07.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.06.2026